

ԹՎԻՆԻՆԳ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ

AM/14/ENP/ST/15

Հայաստանի ազգային վիճակագրական համակարգի
ամրապնդում – II փուլ

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅԱՆ ՁԵԿՈՒՅՑ

Ժողովրդագրական վիճակագրության վերաբերյալ

Գործողություն 2.5. Կենսական վիճակագրության մեթոդաբանությունը և էլեկտրոնային
տվյալների ընդլայնված կիրառումը II

Առաքելությունն իրականացվել է

Տկն Մարիա Փիա Սորվիլլոյի, Իտալիայի ազգային վիճակագրական ծառայություն
(Իստատ)

Պրն Էնրիկո Տուչիի, Իտալիայի ազգային վիճակագրական ծառայություն (Իստատ)
կողմից

2016թ. հոկտեմբերի 31-ից նոյեմբերի 4-ը

Վերջնական տարբերակ

Հայաստանի Հանրապետության ազգային
վիճակագրական ծառայություն

Փորձագետների կոնտակտային տվյալները

Մարիա Փիա Սորվիլլո
Իստատ
Վիալե Լիեջի 13
Հռոմ, Իտալիա
Հեռ. +390646737255
Էլ-փոստ. sorvillo@istat.it

Էնրիկո Տուչի
Իստատ
Վիալե Օչեանո Պաչիֆիկո 171
Հռոմ, Իտալիա
Հեռ. +390646734636
Էլ-փոստ. tucci@istat.it

Բովանդակություն

1. Ընդհանուր մեկնաբանություններ..... 4
2. Գնահատում և արդյունքներ..... 4
3. Եզրակացություններ և առաջարկություններ..... 6
Հավելված 1. Տեխնիկական առաջադրանք 8
Հավելված 2. Առաքելության ծրագիր 8
Հավելված 3. Հանդիպումների մասնակցած անձինք 12

Հապավումներ

ՇԵ	Շահառու երկիր
ԵՄ	Եվրոպական միություն
ԱԵ	Անդամ երկիր
ՀՀ ԱՎԾ	Հայաստանի Հանրապետության ազգային վիճակագրական ծառայություն

1. Ընդհանուր մեկնաբանություններ

Առաքելության վերաբերյալ սույն հաշվետվությունը պատրաստվել է «Հայաստանի ազգային վիճակագրական համակարգի ամրապնդում - II փուլ» ԹՎԻՆԻՆԳ ծրագրի շրջանակներում: Սա հինգերորդ առաքելությունն էր 2-րդ բաղադրիչի շրջանակներում, և սույնի համար պլանավորված գործողություններն իրականացվեցին ըստ նախատեսվածի:

Առաքելության նպատակն էր.

- Տվյալների հավաքագրման վերանայում և անհրաժեշտ վերանայումների քննարկում,
- Մեթոդաբանության շարունակական վերանայում,
- Կենսական վիճակագրության սպառողների հետ հանդիպում

Հայ գործընկերների իմացության և ակտիվ մասնակցության շնորհիվ առաքելությունն ապահովեց հստակ պատկերացում ընթացիկ իրավիճակի և կենսական վիճակագրության վերաբերյալ հավաքագրվող տեղեկատվության որակի բարելավմանն ուղղված հնարավոր ապագա զարգացումների մասին:

Այսպիսով խորհրդատուները ցանկանում են արտահայտել իրենց անկեղծ երախտիքը Հայաստանում հանդիպած բոլոր պաշտոնատար անձանց և անհատներին սույն գործողության շրջանակներում տրամադրված աջակցության և արժեքավոր համագործակցության համար: Սույն հաշվետվությունում տեղ գտած տեսակետները և դիտարկումները պատկանում են խորհրդատուներին և կարող են չարտահայտել ԵՄ, ՀՀ ԱՎԾ, Դանիայի վիճակագրության կամ Իստատի կարծիքները:

2. Գնահատում և արդյունքներ

ՇԵ հետ քննարկումներն ընդգծեցին, որ վերջին առաքելությունից հետո ապահովվել է համապատասխան առաջընթաց: Բարելավվել և արդիականացվել է կենսական վիճակագրությունը՝ տվյալների հավաքագրման մեխանիզմների, ընգրկվածության և տվյալների որակի առնչությամբ (թղթային աղբյուրներից անցում էլեկտրոնայինի):

Ինչ վերաբերում է մեթոդաբանության բարելավմանը և արդիականացմանը, կենսական գրանցումների և տվյալների ստացման համար էլեկտրոնային համակարգին անցումն ավարտին է հասցվել: Դեռևս անհրաժեշտ են որոշ բարելավման աշխատանքեր, հատկապես ՀՀ ԱՎԾ-ին փոխանցվող ֆայլում, բայց դա կիրականացվի առաջիկա մի քանի շաբաթների ընթացքում:

Ծնունդների և մահերի վիճակագրության արտադրման հետ կապված գործընթացի փաստաթղթագրումը պատրաստվել և ավարտին է հասցվել: Սույն նախնական գնահատմանը հաջորդիվ փորձագետները քննարկեցին ՇԵ հետագա բարելավումները երկու մեթոդաբանական փաստաթղթերի նախագծերի վերաբերյալ, և համաձայնեցին, որ նույն ձևաչափով նաև ամուսնությունների և ամուսնալուծությունների վիճակագրությունը պետք է արտադրվի:

Ծնունդների և մահերի գրանցումներում հավելյալ փոփոխականների վերաբերյալ խնդրանքը փոխանցվել է ՀՀ արդարադատության նախարարությանը և դա կավելացնի ՀՀ ԱՎԾ համար հասանելի տեղեկատվությունը վերլուծությունների և տվյալները փոխկապակցելու համար:

Հաշվի առնելով, որ կենսական վիճակագրությունը սերտորեն կապված է կենսական գրանցումների համակարգերի հետ, համաձայնություն ձեռք բերվեց վարչական կոնտեքստին հատուկ ուշադրություն դարձնելու վերաբերյալ: Այսպիսով գյուղական համայնքների քարտուղարների հետ իրականացվել է հետազոտություն՝ գնահատելու ծնունդների և մահերի գրանցումներում տարածքային մակարդակով թերընգրկվածության չափն ըստ տարածքային բաշխման: Հետազոտության արդյունքները հասանելի են դարձվել:

Ի լրումն, առաջին անգամ իրականացվել են նախաձեռնություններ ուղղված քաղաքացիական կացության ակտերը գրանցող աշխատակիցների շրջանում իրազեկության բարձրացմանը: Տպագրվել է սեղանի նկարագարող օրացույց թվային տվյալներով: Այն պատրաստ է և կբաժանվի գրասենյակներում: Սույն գործողության նպատակն է ընդգծել հավաքագրվող տվյալների վիճակագրական օգտագործումը և կենսական վիճակագրության կարևորությունը:

Իրականացվեց երկու վերապատրաստում: Առաջինը վերաբերում էր տվյալների լրահաշվարկման/իմպուտացիայի ընթացակարգերին, նպատակն էր ՀՀ ԱՎԾ աշխատակիցներին ներկայացնել տվյալների խմբագրման և բացակայող արժեքների իմպուտացիայի առաջատար միջոցները: Սույն վերապատրաստման ընթացքում ներկայացվեցին հատուկ տվյալների վավերականացման համար Իստատի կողմից ստեղծված և անվճար տրամադրվող ծրագրի հատկանիշները: Երկրորդ վերապատրաստումը վերաբերում էր ժողովրդագրական վերլուծության համար գործիքներին և որոշ հիմնական ժողովրդագրական ցուցանիշների մեկնաբանության քննարկմանը: Մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի բոլոր աշխատակիցները ակտիվ մասնակցություն ունեցան վերապատրաստմանը:

Էլեկտրոնային կառավարման ծրագրի շրջանակներում ՀՀ առողջապահության նախարարությունը որոշել է սկսել Էլեկտրոնային համակարգ, որով մահվան վկայականները հավաքագրվում են բժիշկներից: Նախորդ գործընթացը ենթադրում էր, որ բժիշկը պետք է ձեռքով լրացներ մահվան պատճառը ազատ ձևաչափով թղթային վկայականի վրա: Ավելի ուշ ՀՀ ԱՎԾ կողմից վարձված մասնագիտացված բժիշկը վերածում էր մահվան պատճառը հմապատասխան կողի: Նոր համակարգով սկսած 2017թ. հունվարից յուրաքանչյուր բժիշկ միաժամանակ կլրացնի մահվան պատճառը և կողը համապատասխան ընթացակարգով, որը կերաշխավորի դրանց միջև փոխկապակցվածությունը: Այսպիսով մինչև հաջորդ հունվար գլխավոր փոփոխությունը կանդորադառնա մահերի պատճառների կողավորմանը: Կայացավ հանդիպում ՀՀ առողջապահության նախարարության ներկայացուցչի հետ քննարկելու երկու մեթոդների միջև համեմատությունը փորձնական մասով: Թեև մասնակի, բայց նոր համակարգով արդյունքները հստակորեն ցույց են տալիս մահվան պատճառների միջև հնարավոր խզումներ: Չափազանց կարևոր է փորձարկման հնարավորություն ընձեռել նաև 2017թ.-ին և պլանավորել կողավորման վերաբերյալ դասընթացներ բժիշկների համար:

Փորձագետների և ՇԵ միջև տեղի ունեցավ ժողովրդագրական տվյալների հրապարակման խորը քննարկում: Նույնականացվեցին բարելավման հինգ հիմնական կետեր.

- Ներդաշնակեցնել դինամիկ շարքերի սևողությունը և դասակարգիչները (օրինակ տարիքային դասեր)
- Մշակել նոր փոփոխականներ (օրինակ վայրը, որտեղ առաջացել է մահը; ծնունդի հերթականություն)
- Օգտվել քարտեզներից տարածքային բաշխում ներկայացնելու համար

- Ընդլայնել մեկնաբանությունը և ցուցանիշներից օգտվելը, և ընդգծել հիմնական բացահայտումները
- Ներառել հղումներ մեթատվյալներին, տվյալների բազաներին և կապել կրկնվող տվյալները

3. Եզրակացություններ և առաջարկություններ

Քաղաքացիական կացության գրանցումների թերընդգրկվածության վերլուծությունն ցույց տվեց, որ ծնունդների և մահերի գրանցման խնդիր կա, սակայն ինչպես զեկուցել են համայնքի քարտուղարները բացակայող գրանցումները քիչ դեպքեր են և միայն որոշ գյուղական շրջաններում են (Արարատ, Շիրակ և Տավուշ) (24 ծնունդ և 37 մահ): Արդյունքները մշակվել և ամփոփվել են հետևյալ աղյուսակում:

Աղյուսակ 1. Չգրանցված դեպքերի զեկուցված թիվն ըստ մարզերի և դեպքի տեսակի, 2015 թվական

Մարզեր	Ծնունդ	Մահ
Արագածոտն	0	0
Արարատ	23	15
Արմավիր	0	0
Գեղարքունիք	0	0
Լոռի	0	0
Կոտայք	0	0
Շիրակ	0	13
Սյունիք	0	0
Վայոց Ձոր	0	0
Տավուշ	1	9
Ընդամենը	24	37

Կողմնորոշված մահվան պատճառների և նոր համակարգի միջև փոխկապակցվածության որակական ստուգումները չեն տալիս իրավիճակի հստակ պատկեր և թույլ չեն տալիս փոփոխությունից բխող ռիսկերին քանակական գնահատական տալ՝ հավաքագրվող տեղեկատվության որակի մակարդակի առնչությամբ: Առողջապահության նախարարության կողմից ձեռնարկված միջոցները, որոնք ուղղված են տարածքային մակարդակով բժիշկների կողմնորոշման կարողությունների հզորացմանը, կարող են էական դեր խաղալ, սակայն այդ միջոցառումների ազդեցությունները պետք է ստուգվեն նախքան հին համակարգից նորին անցնելը:

Տվյալների մշակումը և տվյալների վերլուծությունը պետք է հետագայում հզորացվի բարելավելու համար կենսական վիճակագրության վերաբերյալ տեղեկատվության արտադրումը կենսական վիճակագրության թեմայով աշխատող աշխատակիցների համար հատուկ վերապատրաստման միջոցով: Մասնավորապես արտադրման գործընթացում սիստեմավորված ձևով պետք է ներկայացվի բացակայող տվյալները խմբագրելու և լրահաշվարկելու տեխնիկա, որպեսզի ապահովվի գործընթացի այս կարևոր մասի անցկացումը թափանցիկ, շարունակական և արդյունավետ ձևով:

Մեթոդաբանական զեկույցները, որոնք փաստաթղթավորում են տվյալների արտադրման վիճակագրական գործընթացները պետք է պարբերաբար արդիականացվեն: Ծնունդների և

մահերի վերաբերյալ արդեն հասանելի փաստաթղթերը պետք է ընդլայնվեն՝ ի հաշիվ ամուսնությունների և ամուսնալուծությունների վիճակագրության փաստաթղթավորման:

***Մինչև հաջորդ (և վերջին) 2017թ. մայիսին նախատեսված առաքելությունը
իրականացվելիք տնային աշխատանքը***

Գործողություն	Վերջնաժամկետ	Պատասխանատու անձ
Ավարտին հասցնել ՀՀ արդարադատության նախարարության հետ համաձայնագիրը նոր փոփոխականների ավելացման վերաբերյալ	2017 մարտի 1	ՀՀ ԱՎԾ, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժին
Համաձայնության գալ առողջապահության նախարարության հետ առ այն, թե ինչպես և որքան մշտադիտարկել նոր կողավորման համակարգը նախքան նախորդը թողնելը	2017 մարտի 1	ՀՀ ԱՎԾ, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժին
Ըստ առաջնահերթության դասակարգել սեմինարների և վերապատրաստումների գործողությունները	2017 հունվար 1	ՀՀ ԱՎԾ, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժին
Վերանայել հրապարակումները՝ ընդունելով բարելավման առաջարկված կետերը	2017 մարտի 1	ՀՀ ԱՎԾ, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժին
Պատրաստել փաստաթղթեր տվյալների աղբյուրների և ամուսնությունների և ամուսնալուծությունների տվյալների վիճակագրական մշակման վերաբերյալ	Ապրիլի 1	ՀՀ ԱՎԾ, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժին

Հավելված 1. Տեխնիկական առաջադրանք

<p style="text-align: center;">Տեխնիկական առաջադրանք</p> <p style="text-align: center;">ԵՄ ԹՎԻՆԻՆԳ ծրագիր AM/14/ENP/ST/15</p> <p style="text-align: center;">2016թ. հոկտեմբերի 31- նոյեմբերի 4</p>

Բաղադրիչ 2. Ժողովրդագրական վիճակագրություն

Գործողություն 2.5. Կենսական վիճակագրության մեթոդաբանությունը և էլեկտրոնային տվյալների ընդլայնված կիրառումը II

0. Բաղադրիչի պարտադիր արդյունքները և չափանիշները

Պարտադիր արդյունքներ.

- Կենսական վիճակագրության տվյալների հավաքագրման բարելավված մեխանիզմներ (թղթային աղբյուրների ցանցում էլեկտրոնայինի), ընդգրկվածություն, յուրաժամանակություն և որակ (2017թ. հուլիս)

Չափանիշներ.

- Կենսական վիճակագրության արդիականացված մեթոդաբանություն (2016թ. հոկտեմբեր)
- Իրականացվել և հրապարակվել է բարելավված կենսական վիճակագրություն (2017թ. հուլիս)
- ՀՀ ԱՎԾ աշխատակազմը վերապատրաստվել է կենսական վիճակագրությունների գծով (2017թ. հուլիս)

1. Գործողության նպատակը

- Տվյալների հավաքագրման վերանայում և քննարկում անհրաժեշտ վերանայումների վերաբերյալ
- Մեթոդաբանության վերանայումը շարունակվում է
- Հանդիպում կենսական վիճակագրության սպառողների հետ

2. Գործողության սպասվող արդյունքը

- Նոր ընթացակարգերի իրականացում սահմանված տվյալների արտադրման համար
- Հանդիպում սպառողների հետ
- Հնարավոր մշակումներ և վերլուծություններ, որոնք պետք է հրապարակվեն/տրամադրվեն առավել համապատասխան սպառողներին

- Հաջորդ գործողության համար աշխատանքային ծրագրի սահմանում
 - 2.8 Հետևել ձեռքբերումներին և առաջարկություններին ապագայի համար (2017 թ. հունիս)

3. Մասնակիցները

ՀՀ ԱՎԾ

Բաղադրիչների ղեկավարներ

- Պրն Գագիկ Գևորգյան, ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի անդամ
- Տկն Կարինե Կոլյունջյան, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի պետ

Այլ աշխատակիցներ

- Տկն Աննա Թոխաթյան, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի գլխավոր մասնագետ
- Տկն Արմինե Ավետիսյան, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի առաջատար մասնագետ
- Տկն Աննա Գրիգորյան, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի առաջին կարգի մասնագետ
- Տկն Մուսաննա Ազատյան, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի երկրորդ կարգի մասնագետ

ԱԵ փորձագետներ

Տկն Մարիա Փիա Սորվիլո, փորձագետ, Իտալիայի վիճակագրական ծառայություն
Պրն Էնրիկո Տուչի, փորձագետ, Իտալիայի վիճակագրական ծառայություն

Գործողությանը մասնակցող այլ շահագրգիռ կողմեր

Ներկայացուցիչներ.

- ՀՀ արդարադատության նախարարության քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման գործակալությունից,
- ՀՀ առողջապահության նախարարությունից
- Հայաստանում գործնական էլեկտրոնային կառավարման համակարգի մշակման հարցերով, պրն Վահագն Մխիթարյանը
- ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչությունից
- Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանից

նույնպես հրավիրվածներ կլինեն:

Առաքելության ծրագիր

Ժամանակ	Վայր	Միջոցառում	Նպատակ/մանրամասներ
Երկուշաբթի, առավոտ (11:00) (31/10)	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ Բաղադրիչի ղեկավարի և ՇԵ փորձագետների հետ	Քննարկել շաբաթվա ծրագիրը Իրավիճակի գնահատում և անցած առաքելությունից հետո կատարված աշխատանքի ներկայացում ՇԵ կողմից Ընթացիկ առաքելության սպասվող արդյունքի ներկայացում ՇԵ կողմից
Երկուշաբթի, կեսօրից հետո (31/10)	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ Բաղադրիչի ղեկավարի և ՇԵ փորձագետների հետ	Համապատասխան աշխատակազմի կողմից պատրաստված «Կենսական վիճակագրության տվյալների հավաքագրման, դասակարգման, մշակման և ելքային աղյուսակների պատրաստման» վերաբերյալ փաստաթղթի բովանդակության վերանայում
Երեքշաբթի, առավոտ (1/11)	ՀՀ ԱՎԾ	Աշխատակազմի վերապատրաստում	Աշխատակազմի վերապատրաստում տվյալների իմպուտացիայի գործնական ընթացակարգերի վերաբերյալ
Երեքշաբթի, կեսօրից հետո (1/11)	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ Բաղադրիչի ղեկավարի և ՇԵ փորձագետների հետ	Փաստաթղթի բարելավման և վերջնականացման հետ կապված քննարկումներ
Չորեքշաբթի, առավոտ (2/11)	ՀՀ ԱՎԾ	Աշխատակազմի վերապատրաստում	Աշխատակազմի վերապատրաստում ժողովրդագրական տեսության և պրակտիկայի վերաբերյալ
Չորեքշաբթի, կեսօրից հետո (2/11)	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում շահագրգիռ կողմերի հետ	Հանդիպում ՀՀ արդարադատության նախարարության քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման գործակալության և ՀՀ էլեկտրոնային կառավարման համակարգի ներկայացուցիչների հետ, որոնք պատասխանատու են քաղաքացիական ակտերի գրանցման համար
Հինգշաբթի, առավոտ	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ	Հանդիպում ՀՀ առողջապահության

(3/11)		բաղադրիչի ղեկավարի և ՇԵ փորձագետների հետ	նախարարության ներկայացուցիչների հետ՝ մահերի պատճառների գրանցման վերաբերյալ նոր կողային համակարգի գնահատման համար
Հինգշաբթի, կեսօրից հետո (3/11)	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ բաղադրիչի ղեկավարի հետ Չպլանավորված հանդիպումներ	Ելքային տեղեկատվության բովանդակության քննարկում. Ընթացիկ հրապարակվող արդյունքների հնարավոր բարելավումներ՝ համաձայն Էլեկտրոնային համակարգից ստեղծված նոր տվյալների բազայի
Ուրբաթ, առավոտ (մինչև ժամը 14:00) (4/11)	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ բաղադրիչի ղեկավարի հետ	ԱԵ փորձագետների բացահայտումների ներկայացում և ձեռքբերված եզրակացությունների համաձայնեցում

Վեջնական պարզաբանումներ ՇԵ
փորձագետների հետ, հաշվետվության
պատրաստում և ներկայացում ՇԵ
ծրագրի ղեկավարին,
եզրակացություններ,
առաջարկություններ հաջորդ
գործողության համար:

Հավելված 3. Հանդիպումներին մասնակցած անձինք

ՀՀ ԱՎԾ.

- Ստեփան Մնացականյան, ՀՀ ԱՎԾ նախագահ
- Անահիտ Սաֆյան, ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի անդամ
- Կարինե Կույումջյան, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի պետ
- Աննա Թոխայան, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի գլխավոր մասնագետ
- Արմինե Ավետիսյան, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի առաջատար մասնագետ
- Աննա Գրիգորյան, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի առաջին կարգի մասնագետ
- Սուսաննա Ազատյան, մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի երկրորդ կարգի մասնագետ

Արտաքին շահառուներ.

- Դիանա Անդրեասյան, ՀՀ առողջապահության նախարարության առողջապահության ազգային ինստիտուտի տեղեկատվական վերլուծական կենտրոնի տնօրեն

ԹՄԽ թիմ.

- Պիտեր Բոնստեդ Անան Հանսեն, ԹՎինինգ մշտական խորհրդատու
- Լիանա Աթոյան, ԹՄԽ օգնական
- Անուշ Պողոսյան, ԹՄԽ թարգմանիչ